

3. Ставицька С.О. Психолого-педагогічні умови подолання особистісної тривожності у дітей молодшого шкільного віку. Психологія на перетині тисячоліть: Збірник наукових праць учасників П'ятих Костюківських читань: В 3-х т. К.: Гнозис. 1998. Т.3. С.220-227.

Орищук Мар'ян

Науковий керівник – доц. Адамська Зоряна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ КОНФЛІКТНОСТІ СЕРЕД ІНСПЕКТОРІВ МУНІЦИПАЛЬНОЇ ВАРТИ

Сьогодні загально визнаним є той факт, що правоохоронна діяльність апріорі є конфліктогенною, бо покликана протистояти злочинним діям як окремих людей, так і груп малих і великих. Тому й не дивно, що конфлікти в професійному середовищі працівників органів внутрішніх справ викликають неабиякий інтерес у сучасних дослідників.

Так, проблемі вивчення професійно важливих якостей працівників поліції присвячено низку досліджень у працях М. Дідух, Л. Леженіної, Н. Мілорадової, І. Шинкаренка та ін. Психологічні особливості діяльності працівників органів внутрішніх справ вивчали такі дослідники, як О. Баєв, О. Бандурка, С. Бочарова, В. Васильєв, О. Землянська, Л. Казміренко, В. Коновалова, М. Костицький та ін.

Теоретичному аналізу психологічних та соціально-психологічних чинників виникнення конфліктів в органах внутрішніх справ присвячено дослідження вітчизняних і закордонних вчених: О. Алахвердова, Ю. Бауліна, Х. Бесемера, Й. Гальтунг, Г. ван Гурп, І. Ващенко, Н. Довгань, Л. Ємельяненко, Г. Жаворовонкова, Л. Карамушка, Г. Ложкін, М. Пірен, Ю. Притики, М. Хавронюка, Р. Фішер та ін.

Розкриваючи різноманітні аспекти професійної діяльності працівників поліції, науковці одностайні в тому, що вона, як «специфічний вид соціальної діяльності працівників органів держави, призначеної для її захисту і безпеки, що діє від її імені й організує певною мірою функціонування громадянського суспільства, стоїть на охороні прав і свобод його громадян та окремих особистостей», характеризується низкою особливостей, порівняно з іншими видами професійної діяльності, серед яких найбільшої уваги потребує рівень конфліктогенності [1, С.28].

Як свідчать численні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених, діяльність правоохоронця є однією з найбільш складних за одночасністю, різноманітністю, жорсткістю, а деколи й за суперечністю вимог, що пред'являються до нього. Інтенсивна взаємодія цих характеристик у поєднанні з іншими чинниками та умовами (небезпека для життя і здоров'я, відповідальність за наслідки тощо) кожного разу переводить працівника поліції, що потрапляє в таку ситуацію, в режим особливого протікання психічних процесів і критичних випробувань його особистості [4]. При цьому, чим складнішим і відповідальнішим є оперативно-службове завдання з охорони правопорядку і боротьби зі злочинністю, чим більш конфліктними і

небезпечними є умови, в яких поліцейський має діяти, тим більш суворо потрібно перевіряти не тільки його професійні знання, навички і вміння, але й глибинні ресурси його особистості та організму, моральні й вольові якості [2].

Термін «конфлікт» (від латинського слова «konfliktus» – зіткнення) – у буквальному перекладі означає зіткнення (сторін, сил, думок, ідей тощо). Найбільш повне визначення поняття конфлікту, на нашу думку, дають Г. Ложкін та Н. Повякель – «це зіткнення двох або більшої кількості різноспрямованих сил з метою реалізації їх інтересів в умовах протидії» [3, С.19].

На основі здійсненого теоретичного аналізу ми виокремили такі чинники конфліктності серед інспекторів муніципальної варті:

- ✓ рівень соціально-психологічної адаптованості до умов професійної діяльності;
- ✓ вибір неефективних стратегій поведінки у конфліктних ситуаціях;
- ✓ низький рівень розвитку комунікативних здібностей;
- ✓ прагнення до домінування та лідерства в професійному середовищі;
- ✓ низький рівень згуртованості колективу;
- ✓ несприятливий соціально-психологічний клімат тощо.

З метою дослідження соціально-психологічних чинників конфліктності серед інспекторів муніципальної варті ми підбрали комплекс психодіагностичних методик, до якого увійшли: шкала соціально-психологічної адаптації К. Роджерса і Р. Даймонд; методика типового реагування на конфліктні ситуації К. Томаса; методика «Оцінка психологічного клімату в колективі»; опитувальник рівня стійкості особистості до конфлікту (Н. Фетіскін, В. Козлов, Г. Мануйлов).

Емпіричне дослідження проводилося в вересні 2023 року. Експериментальну групу склали 46 досліджуваних – інспекторів комунального підприємства одного з міст України. Дослідження проводилося за допомогою розробленої нами Google-форми. Зупинимося на аналізі одержаних результатів.

Як свідчать результати, одержані за допомогою Шкали соціально-психологічної адаптації К. Роджерса і Р. Даймонд, більшість досліджуваних (65%) мають адекватний рівень соціально-психологічної адаптації, проте 35% проявляють дезадаптованість (рис.1). Аналіз показників за шкалами методики вказує, що причинами дезадаптованості є неприйняття інших, емоційний дискомфорт, прагнення до домінування.

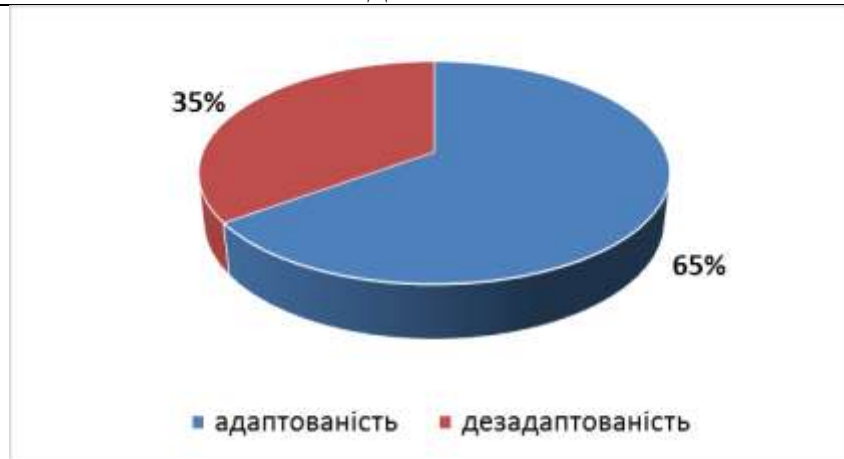

Рис.1 Розподіл показників рівня адаптованості-дезадаптованості у інспекторів муніципальної поліції (n=46)

Аналізуючи результати, одержані за допомогою методики типового реагування на конфліктні ситуації К. Томаса, ми побачили, що найбільш вираженою стратегією поведінки в конфлікті у інспекторів виступає компроміс (69,81%). Отже, вони під час вирішення конфліктної ситуації схильні доходити згоди, причому відшукують такий варіант, за якого кожен з учасників протистояння дещо поступається своєю позицією для досягнення спільної і визначеної мети. Менше вираженою стратегією поведінки у конфлікті серед інспекторів муніципальної варті є уникнення – 20,75% представників вибірки. Застосування цієї стратегії конфлікту в роботі передбачає обхід комунікативних і емоційних бар'єрів у спілкуванні за допомогою «м'якої інтонації», відсутності відкритого протистояння, уникнення відвертого натиску і має характер психологічного маніпулювання, організації нібито безконфліктної взаємодії. Співпраця як переважаюча стратегія поведінки інспекторів у конфлікті зафіксована у 15,1% респондентів, що в ситуаціях протистояння передбачає знаходження спільного рішення, яке б задовольнило потреби двох сторін. Найменш вираженими стратегіями поведінки у конфлікті виступають пристосування (9,43%) та суперництво (5,7%) (рис.2).

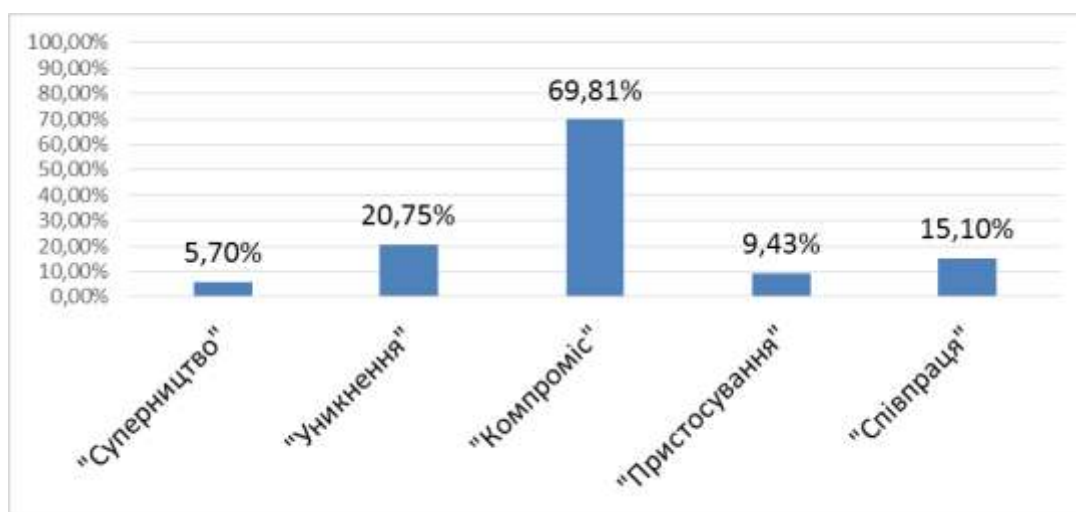

Рис.2 Розподіл показників вибору інспекторами стратегій поведінки в конфлікті (n=46)

Оцінюючи психологічний клімат в колективі за одноіменною методикою, бачимо, що більшість досліджуваних (66%) відзначили його як задовільний, але 34% вказали на низький рівень сприятливості.

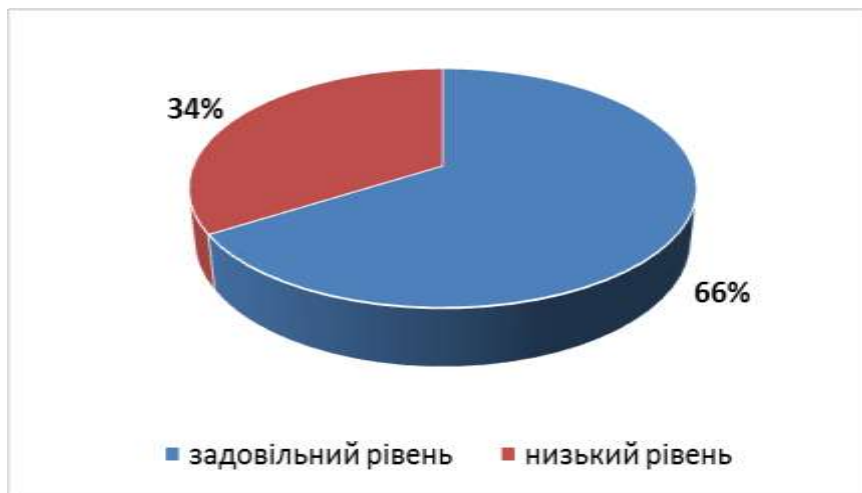

Рис.3 Розподіл показників рівня сприятливості психологічного клімату в колективі інспекторів муніципальної поліції (n=46)

За методикою дослідження рівня стійкості особистості до конфлікту М.Фетіскіна, ми побачили переважання середнього рівня конфліктостійкості у досліджуваних інспекторів – 55%, що свідчить про їх орієнтацію на компроміс, прагнення уникати конфліктів. У 28% проявляється низький рівень конфліктостійкості, що вказує на виражену конфліктність, у 7% – дуже низький рівень конфліктостійкості, що свідчить про абсолютну конфліктність особистості. І лише 10% притаманний високий рівень конфліктостійкості (рис.4).

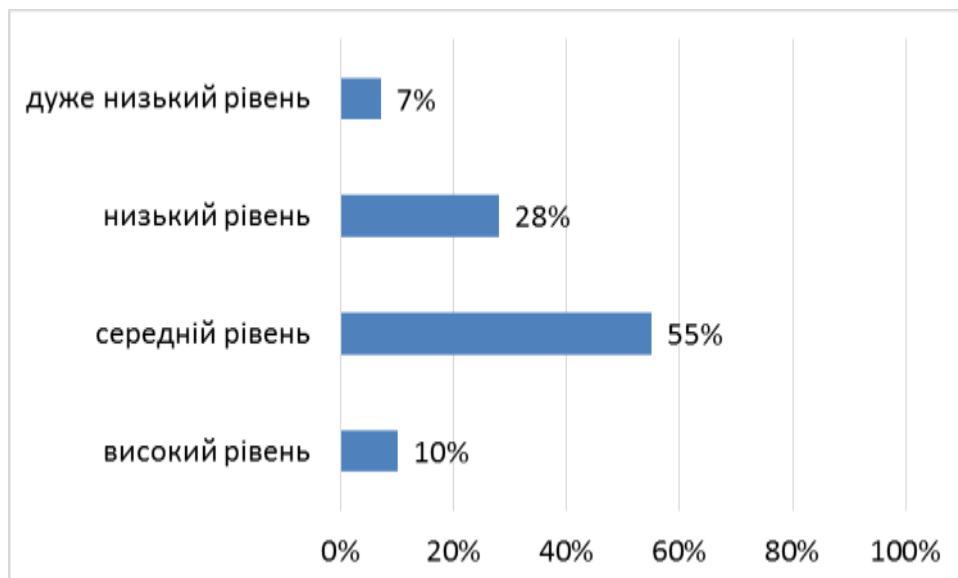

Рис.4 Розподіл показників рівня конфліктостійкості у інспекторів муніципальної поліції (n=46)

Таким чином здійснений теоретичний аналіз та одержані нами результати підтвердили необхідність обґрунтування соціально-психологічних умов щодо зниження рівня конфліктності серед інспекторів муніципальної варті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко І.В. Конфлікти: сучасний стан, проблеми та напрямки їх вирішення в органах внутрішніх справ: монографія. Харків: ОВС, 2002. 256 с.
2. Литвинова Г.О. Особливості сприйняття професійних емоціогенних ситуацій працівниками патрульної служби міліції з різним стажем роботи. Право і безпека. 2007. Т. 6. №1. С.125 - 133
3. Ложкін Г. В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практик: навчальний посібник. Київ : ВД «Професіонал», 2007. 416 с.
4. Чепур О. Емпіричне дослідження стратегій поведінки у конфлікті як аспекту психологічного впливу в професійній діяльності слідчих. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2020. Випуск 6. С. 134–141

*Осипкіна Інна
Науковий керівник – доц. Адамська Зоряна*

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ КОНФЛІКТІВ СЕРЕД ПРАЦІВНИКІВ ДСНС

Проблема конфліктів у професійної діяльності пожежних-рятувальників і, відповідно, необхідність їх вирішення у професійному середовищі ДСНС України є соціально значущою. Тривале виконання фахівцями службових обов'язків в складних та екстремальних умовах надзвичайної ситуації призводить до дезадаптації, зниження опірності їхнього організму й нервово-психічного перенапруження особового складу, результатом чого постає розвиток у них конфліктності як якості особистості. Формуванню конфліктності й конфліктної поведінки у фахівців ДСНС також сприяють зростаючі вимоги держави й суспільства щодо ефективності їх професійної діяльності у справі запобігання надзвичайним ситуаціям та ліквідації їх наслідків, екстремальний характер професійної діяльності пожежних-рятувальників та необхідність вдосконалення діяльності професійно-психологічної служби ДСНС та ін.

Проблемі конфлікту й конфліктної взаємодії в професійній діяльності присвячені дослідження Ю. Александров [1], Н. Афанасьєва [9], К. Балабанова [2], О. Євсюков [3], М. Козяр [4], М. Корольчук [5], М. Кусій [6], В. Магда [7], С. Миронець [8], Е. Михлюк [9], Л. Перелигіна [9] та ін. Проте в практичному аспекті важливим є дослідження психологічних особливостей конфліктів серед працівників ДСНС, які в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації відіграють особливу роль.

Мета статті – обґрунтувати психологічні чинники конфліктів серед працівників ДСНС.

Аналіз роботи фахівців ДСНС вказує на те, що професія рятувальника має специфічні особливості, основними з яких є: високий рівень небезпеки, травмування, стресогенності, ризиковості, відповідальності, невизначеність ситуації, дії в умовах обмеженого простору і дефіциту часу. Слід враховувати, що діяльність рятувальників-пожежників супроводжується

Магістерський науковий вісник. – № 41 83